

MUZEJSKA INTERPRETACIJA I TURISTIČKA VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE NA PODRUČJU SJEVERNOZAPADNOG DIJELA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Tuškan, Valentino

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:122662>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

POSLOVNI ODJEL

STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Valentino Tuškan

**MUZEJSKA INTERPRETACIJA I TURISTIČKA
VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE NA PODRUČJU
SJEVEROZAPADNOG DIJELA KARLOVAČKE ŽUPANIJE**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2023.

Valentino Tuškan

**MUZEJSKA INTERPRETACIJA I TURISTIČKA
VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE NA PODRUČJU
SJEVEROZAPADNOG DIJELA KARLOVAČKE ŽUPANIJE**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni prijediplomski studij Ugostiteljstva

Kolegij: Turističko vrednovanje kulturne baštine

Mentorica: dr.sc. Silvija Vitner Marković, prof.v.š.

Matični broj studenta: 0618615108

Karlovac, rujan 2023.

SAŽETAK

Predmet ovog rada je muzejska interpretacija i turistička valorizacija kulturne baštine na području sjeverozapadnog dijela Karlovačke županije. Rad sadržava teorijski i praktični istraživački problem. Istaknuta su obilježja muzejske interpretacije i turističke valorizacije baštine na primjerima Zavičajnog muzeja Ozalj, Franjevačkog muzeja Karlovac, Muzeja karlovačkog vatrogastva te Muzeja grada Karlovca na nekoliko različitih lokacija – Gradski muzej Karlovac, Muzej Domovinskog rata Turanj i Stari grad Dubovac. Podaci korišteni u radu prikupljeni su metodom istraživanja za stolom te su obrađeni metodama kompilacije, deskripcije, analize i sinteze.

Ključne riječi: kulturna baština, muzejska interpretacija, turistička valorizacija, sjeverozapadni dio Karlovačke županije

SUMMARY

The subject of this work is the museum interpretation and tourism valorization of cultural heritage in the area of the northwestern part of Karlovac County. The paper contains a theoretical and practical research problem. The features of museum interpretation and tourism valorization of heritage are highlighted using the examples of Native Museum of Ozalj, the Karlovac Franciscan Museum, the Karlovac Fire Brigade Museum and the Karlovac City Museum at several different locations - the Karlovac City Museum, the Turanj Homeland War Museum and the Old Town of Dubovac. The data used in the work were collected using the desk research method and were processed using the methods of compilation, description, analysis and synthesis.

Keywords: cultural heritage, museum interpretation, tourist valorization, northwestern part of Karlovac County

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada	1
2. KULTURNA BAŠTINA.....	2
2.1. Pojmovna određenja kulturne baštine.....	3
2.2. Vrste kulturne baštine	3
2.3. Kulturna baština Republike Hrvatske na UNESCO-vom Popisu svjetske baštine	6
3. OBILJEŽJA MUZEJSKE INTERPRETACIJE I TURISTIČKE VALORIZACIJE KULTURNE BAŠTINE U MUZEJIMA GRADA KARLOVCA I OZLJA.....	8
3.1. Muzeji grada Karlovca	8
3.1.1. Gradski muzej Karlovac	14
3.1.2. Muzej Domovinskog rata Karlovac - Turanj	16
3.1.3. Stari grad Dubovac	18
3.1.4. Franjevački muzej Karlovac.....	23
3.1.5. Muzej karlovačkog vatrogastva.....	24
3.2. Muzeji grada Ozlja	25
3.2.1. Zavičajni muzej Ozalj	27
4. PERSPEKTIVE BUDUĆEG RAZVOJA MUZEJSKE INTERPRETACIJE I TURISTIČKE VALORIZACIJE KULTURNE BAŠTINE PROMATRANOG PODRUČJA	31
5. ZAKLJUČAK	38
POPIS LITERATURE	39
POPIS TABLICA.....	41
POPIS SLIKA	42

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je muzejska interpretacija i turistička valorizacija kulturne baštine na području sjeverozapadnog dijela Karlovačke županije. Cilj rada je kroz teorijsku osnovu i praktične primjere utvrditi trenutno stanje kao i perspektive budućeg razvoja.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Podaci korišteni u ovom radu su sekundarni podaci prikupljeni iz stručne literature iz područja kulture i kulturnog turizma, s internetskih stranica i publikacija analiziranih muzeja.

Kao metoda prikupljanja podataka korištena je metoda istraživanja za stolom, dok su za obradu korištene metode deskripcije, kompilacije, analize i sinteze.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen u pet poglavlja. Prvo poglavlje je uvod gdje su navedeni predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja te struktura rada. Tema drugog poglavlja je kulturna baština, njena obilježja i vrste. U trećem poglavlju razrađena su obilježja muzejske interpretacije i turističke valorizacije kulturne baštine u muzejima grada Karlovca i Ozlja. Četvrto poglavlje odnosi se na perspektivu budućeg razvoja promatranog područja dok peto poglavlje donosi zaključak rada. Rad završava popisom literature i popisom ilustracija.

2. KULTURNA BAŠTINA

Kako bi se utvrdilo načine i mogućnosti turističke valorizacije kulturne baštine potrebno je prvo postaviti teorijsku osnovu odnosno definirati što je to kulturna baština uopće. Prvi korak ka tome je definicija same kulture. Riječ kultura dolazi od latinske riječi *cultura* što znači obrađivanje/zemlje/; njega/tijela i duha/; oplemenjivanje; poštovanje.¹ Kultura se može definirati kao pojam koji obično označava složenu cjelinu institucija, vrijednosti, predodžaba i praksi koje čine život određene ljudske skupine, a prenose se i primaju učenjem.² Po definiciji koja se smatra prvom znanstvenom i najširoom definicijom, kultura se odnosi na znanje, vjeru, umjetnost, moral, zakone i običaje.³ Ukoliko se kultura želi definirati u odnosu na turizam potrebno je njome ukazati na široko shvaćanje načina života zajednice. Jedna od definicija kaže da se kultura odnosi na skup vrijednosti, vjerovanja, ponašanja, simbola (npr. tradicija, običaja, odijevanja i umjetnosti) i oblika naučenog ponašanja lokalne zajednice. Može biti definirana i kao 'način života' koji društvo dijeli, a koji se prenosi s generacije na generaciju i za koji se smatra da je tipičan za određenu društvenu skupinu.⁴ Sljedeća definicija kulturu tumači kao kompleksnu cjelinu koja se temelji na organizacijskom konceptu širokog spektra načina života.⁵ Valja istaknuti i definiciju prema kojoj se kultura u odnosu na pojam turizam definira kao ukupnost materijalnih i duhovnih vrijednosti u oblasti turizma te stupanj čovjekova poznavanja tih rezultata, što uključuje u sebi poglede, odnose, rizike, ponašanje ljudi, bilo turista, bilo nositelja turističkih usluga svih vrsta.⁶

Sljedeći korak je definiranje baštine. ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) odnosno Međunarodno vijeće za spomenike i spomeničke cjeline baštinu definira kao širok koncept koji uključuje prirodno i kulturno okružje. Prema Vijeću, baština obuhvaća krajolike, povijesna mjesta, lokalitete i izgrađenu okolicu, kao i bioraznolikost, prošlu i kontinuiranu kulturnu praksu, znanja i živuća iskustva.⁷

¹ Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34552>, 01.07.2023.

² Ibid.

³ Ibid.

⁴ Jelinčić, D. A., *Abeceda kulturnog turizma*, Meandarmedia, Zagreb, 2008., str. 26.

⁵ Ibid., str. 27.

⁶ Ibid., str. 30.

⁷ Ibid., str. 33.

2.1. Pojmovna određenja kulturne baštine

Pojam kulturne baštine uveden je na Konvenciji o zaštiti svjetske prirodne i kulturne baštine koju su zemlje članice UNESCO-a prihvatile na 17. zasjedanju Opće konferencije te organizacije 1972. g. u Parizu. Tada je kulturna baština definirana na sljedeći način: Kulturna baština odnosi se na spomenike, skupine građevina i lokaliteta koji imaju povijesnu, estetsku, arheološku, znanstvenu, etnološku ili antropološku vrijednost.⁸ Tri su glavne komponente Konvencije pri definiranju kulturne baštine:

Spomenici: djela arhitekture; monumentalna djela iz područja skulpture i slikanja; elementi ili strukture arheološke prirode; crteži, pećine i prebivališta; kombinacije obilježja izuzetne univerzalne vrijednosti, povijesne, umjetničke ili znanstvene;

Skupine građevina: skupine samostojećih ili povezanih građevina koje zbog svoje arhitekture, homogenosti ili položaja u okolišu posjeduju izuzetnu univerzalnu vrijednost, povijesnu, umjetničku ili znanstvenu;

Lokaliteti: čovjekova djela ili kombinirana djela prirode i čovjeka te područja koja uključuju arheološke lokalitete izuzetne univerzalne vrijednosti, povijesne, umjetničke ili znanstvene.⁹

Navedena definicija odnosi se samo na materijalnu baštinu, međutim, važno je definirati i nematerijalnu kulturnu baštinu. Prema UNESCO-u nematerijalna kulturna baština ponekad se naziva i živućom kulturnom baštinom, a između ostalog manifestira se u sljedećim domenama:

- Usmena tradicija, izričaj i jezik;
- Scenska umjetnost
- Društvena praksa, rituali i svečanosti;
- Znanja i praksa o prirodi i svemiru;
- Tradicijski obrti.¹⁰

2.2. Vrste kulturne baštine

Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja.¹¹

⁸ Jelinčić, D. A., *Abeceda kulturnog turizma*, Meandarmedia, Zagreb, 2008., str.31.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid., str. 32.

¹¹ Ministarstvo kulture i medija, [https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srdnjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srdnjoeuropsko%20standardno%20vrijeme)), 22.07.2023.

Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara uređuju se vrste kulturnih dobara, uspostavljanje zaštite nad kulturnim dobrom, obveze i prava vlasnika kulturnih dobara, mjere zaštite i očuvanja kulturnih dobara, obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, kao i druga pitanja u svezi sa zaštitom i očuvanjem kulturnih dobara. Kulturna dobra u smislu navedenog Zakona su:¹²

- Pokretne i nepokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja,
- Arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolici i njihovi dijelovi koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost,
- Nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentacija i bibliografska baština
- Zgrade, odnosno prostori u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima.

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara navodi sljedeće vrste kulturnih dobara:¹³

1. Nepokretna kulturna dobra
2. Pokretna kulturna dobra
3. Nematerijalna kulturna dobra.

Nepokretno kulturno dobro može biti:¹⁴

- Grad, selo, naselje ili njegov dio
- Građevina ili njezini dijelovi te građevina s okolišem
- Elementi povijesne opreme naselja
- Memorijalno područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama
- Arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone
- Područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima

¹² Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, čl.2, (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22 na snazi od 01.01.2023.), dostupno na <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara>, 22.07.2023.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid., čl.7.

- Krajoblik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru
- Vrtovi, perivoji i parkovi
- Tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.

Pokretno kulturno dobro može biti:¹⁵

- Zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba
- Crkveni inventar i predmeti
- Arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi
- Filmovi
- Arheološki nalazi
- Antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna
- Etnografski predmeti
- Stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine
- Dokumentacija o kulturnim dobrima
- Kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl.
- Uporabni predmeti (namještaj, odjeća, oružje i sl.), prometna i prijevozna sredstva i uređaji, predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije
- Druge pokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkoga i znanstvenog značaja.

Nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:

- Jezik, dijalekti, govori i toponimika te usmena književnost svih vrsta
- Folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote
- Tradicijska umijeća i obrti.¹⁶

¹⁵ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, čl.8, (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22 na snazi od 01.01.2023.), dostupno na <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara>, 22.07.2023.

¹⁶ Ibid., čl. 9.

Očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara provodi se izradbom o čuvanjem zapisa o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama.¹⁷

2.3. Kulturna baština Republike Hrvatske na UNESCO-vom Popisu svjetske baštine

Hrvatska je od 1979. godine, kada su na UNESCO-ov Popis upisana prva hrvatska kulturna dobra, do danas upisala ukupno 31 nepokretnih i nematerijalnih kulturnih dobara.¹⁸ Od toga je 10 nepokretnih kulturnih dobara upisano na UNESCO-ov Popis svjetske baštine, zatim je 18 nematerijalnih kulturnih dobara upisano na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, 1 je dobro upisano na UNESCO-ov Popis nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita te su 2 dobra upisana u UNESCO-ov Registar dobrih praksi očuvanja nematerijalne kulturne baštine svijeta.¹⁹

Nepokretna kulturna dobra upisana na UNESCO-ov Popis svjetske baštine:²⁰

1. Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača (1979.)
2. Stari grad Dubrovnik (1979.)
3. Nacionalni park Plitvička jezera (1979.)
4. Kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča (1997.)
5. Povijesni grad Trogir (1997.)
6. Katedrala Svetog Jakova u Šibeniku (2000.)
7. Starogradsko polje, Hvar (2008.)
8. Stećci (2016.)
9. Obrambeni sustavi Republike Venecije 16. i 17. st. u Zadru i Šibeniku (2017.)
10. Iskonske bukove šume Karpata i drugih regija Europe (2017.)

Nematerijalna kulturna baština upisana na UNESCO-ove popise:²¹

- A) Nematerijalna dobra upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva

¹⁷ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, čl.9, (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22 na snazi od 01.01.2023.), dostupno na <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara>, 22.07.2023.

¹⁸ Ministarstvo kulture i medija, <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/kulturna-bastina-na-unesco-ovim-popisima/17251>, 01.07.2023.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

1. Čipkarstvo u Hrvatskoj
2. Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja
3. Festa sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovnika
4. Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje iz Gorjana
5. Godišnji pokladni ophod zvončari s područja Kastavštine
6. Procesija za križen na otoku Hvaru
7. Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog zagorja
8. Sinjska alka, viteški turnir u Sinju
9. Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske
10. Bećarac - vokalno–instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema
11. Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore
12. Klapsko pjevanje
13. Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa
14. Međimurska popevka, tradicijski napjev Međimurja
15. Umijeće suhozidne gradnje
16. Umijeće sokolarenja
17. Tripundanske svečanosti i kolo sv. Tripuna - tradicije bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj
18. Tradicije uzgoja lipicanaca

B) Nematerijalna kulturna dobra upisana na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita:²²

1. Glazbeni izričaj ojkanje

C) Nematerijalna dobra upisana u UNESCO-ov Registar dobrih praksi očuvanja nematerijalne kulturne baštine svijeta:²³

1. Ekomuzej Batana
2. Tocati, zajednički program očuvanja tradicijskih igara i sportova - Tradicijska pučka igra pljočkanje

²² Ministarstvo kulture i medija, <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/kulturna-bastina-na-unesco-ovim-popisima/17251>, 01.07.2023.

²³ Ibid.

3. OBILJEŽJA MUZEJSKE INTERPRETACIJE I TURISTIČKE VALORIZACIJE KULTURNE BAŠTINE U MUZEJIMA GRADA KARLOVCA I OZLJA

Kulturna baština važan je gospodarski potencijal koji se prije svega može iskoristiti u turizmu. Turističkom ponudom kulturne baštine turistima se nude materijalna i nematerijalna kulturna dobra koja na izravan i neizravan način pridonose različitosti ukupne turističke ponude te povećanju turističkih prihoda u određenoj destinaciji.²⁴ Turistička valorizacija kulturne baštine omogućuje promidžbu kulturne baštine ali i ekonomsku promjenu kulturnoga dobra kojom ono postaje sposobno za samostalno ostvarivanje prihoda.²⁵ Povezivanjem turizma i kulturne baštine potiče se profesionalno upravljanje kulturnim dobrima, omogućuje se bolja kontrola njihova korištenja te se stimulira lokalna i regionalna turistička potražnja.²⁶

Karlovačka županija bogata je kulturnim dobrima, ostacima duge povijesti tog područja. U ovom radu fokus će biti na sjeverozapadnom dijelu Županije, odnosno gradovima Karlovcu i Ozlju.

3.1. Muzeji grada Karlovca

Na području grada Karlovca postoji nekoliko muzeja. To su Franjevački muzej Karlovac, Muzej karlovačkog vatrogastva i Muzeji grada Karlovca. Muzeji grada Karlovca su kulturna ustanova utemeljena 1904. godine, a osnivač im je Grad Karlovac. Kao javna i neprofitna muzejska ustanova osnovani su sa svrhom očuvanja i predstavljanja baštine karlovačkog područja i njegovih stanovnika, te su upisani u Očevidnik muzeja. Djelatnost Muzeja organizirana je kroz četiri ustrojbene jedinice: Gradski muzej Karlovac (sjedište muzeja), galerija Vjekoslav Karas, muzej Domovinskog rata Karlovac – Turanj i stari grad Dubovac. U radu je fokus na muzejima radi čega galerija Vjekoslav Karas neće biti zasebno obrađena.

²⁴ Slunjski R., Turistička valorizacija nepokretne materijalne kulturne baštine u Međimurju, Hrvatski geografski glasnik 80/2, 111–137, Zagreb, 2018., str. 112.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

Slika 1. Muzeji grada Karlovca – logo

Izvor: MGK, <https://mgk.hr/>, 02.08.2023.

Fundus Muzeja grada Karlovca obuhvaća 23.814 muzejskih predmeta (27.101 fizički predmet) prikupljenih iz različitih izvora.²⁷ Stručni muzejski rad organiziran je po odjelima, a unutar svakog odjela, postoji nekoliko zbirki.

Arheološki odjel prikuplja, čuva i izlaže artefakte koji svjedoče o ljudskoj prisutnosti od prapovijesti do novog vijeka. Predmeti su prikupljeni na širem karlovačkom području arheološkim rekognosciranjima²⁸, iskopavanjima, otkupima i darovanjima te su razvrstani u šest muzejskih zbirki prema periodu nastanka, uporabi i lokalitetu na Zbirku prapovijesne građe, Zbirku antičke građe, Zbirku srednjovjekovne građe, Zbirku novovjekovne građe i Numizmatičku zbirku.²⁹

Zbirke Povijesnog odjela Gradskog muzeja Karlovac formirane su prema vrsti građe i obuhvaćaju predmete od 11. stoljeća do 1990. godine. Odjel čine sljedeće zbirke: Zbirka dokumentarne građe, Zbirka fotografija, fotografske opreme i pribora, Zbirka NOB-a i socijalističke izgradnje, Zbirka odlikovanja, medalja i plaketa, Zbirka odora, zastava i lenti, Zbirka oružja i vojne opreme, Zbirka razglednica i čestitki i Zbirka varia.³⁰

²⁷ Izvješće o radu muzeja 2021.g., str. 5. dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 02.08.2023.

²⁸ Rekognosciranje (latinski recognoscere: ponovo dozvati u sjećanje), u arheologiji, ciljani pregled terena radi utvrđivanja mogućih novih nalazišta ili provjera stanja u kojem su ona, u arheološkoj dokumentaciji već znana nalazišta

²⁹ Izvješće o radu muzeja 2021.g., op.cit., str. 5.

³⁰ Ibid.

Galerijski odjel čine Zbirka akvarela, Zbirka crteža, Zbirka grafike, Zbirka modernog i suvremenog slikarstva, Zbirka plakata, Zbirka skulptura, Zbirka slika 18. i 19. stoljeća i Zbirka umjetničke fotografije, multimedije i drugih suvremenih tehnika. Radi nepostojanja prikladnog izložbenog prostora zbirke Galerijskog odjela nisu izložene u obliku stalnog postava već se umjetnička djela segmentalno izlažu u sklopu tematskih i monografskih povremenih izložbi.³¹

Kulturno – povijesni odjel obuhvaća namještaj, posuđe i pribor, posoblje i ambijentalne ukrase, tehnikalije, arhitektonske elemente i uličnu opremu, odjeću i modni pribor. Kulturno-povijesni odjel ima sljedeće zbirke: Zbirku ambijentalnih i priručnih tehnikalija, Zbirku dizajna i ambalaže, Zbirku karata, nacрта i planova, Zbirku odjeće i modnog pribora, Zbirku posuđa i pribora, Zbirku arhitektonskih elemenata i ulične opreme, Zbirku industrijske baštine, Zbirku namještaja, Zbirku posoblja i ambijentalnih ukrasa, Zbirku školstva, Zbirku željezničarstva Josipa Štimca.³²

Prirodoslovni odjel čine zbirke: Geološko-paleontološka zbirka, Entomološka zbirka, Ihtiolološka zbirka i Herbarij.³³

Etnografski odjel sadrži različite uporabne i ukrasne predmete koji su nastali u seoskim sredinama ili su ih za seljake izrađivali obrtnici nastanjeni u gradovima. Etnografski odjel sastoji se od sljedećih zbirki: Zbirka braće Seljan, Zbirka drvodjelstva, Zbirka kožarstva i obućarstva, Zbirka lončarstva, Zbirka medicarstva i svjećarstva, Zbirka metalnih predmeta, Zbirka nakita, Zbirka pletarstva i Zbirka tekstilnog rukotvorstva.³⁴

Odjel suvremene povijesti ustanovljen je s ciljem prikupljanja, proučavanja i prezentiranja predmeta koji dokumentiraju vrijeme od 1990-ih godina 20.st, raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, stvaranje Republike Hrvatske, s osobitim naglaskom na Domovinski rat od 1991. do 1995.³⁵ Znatan dio predmeta zbirki prezentiran je na izložbi stalnog postava Karlovac 1991. – 1995. postavljenoj u Muzeju Domovinskog rata Karlovac -Turanj.

³¹ Izvješće o radu muzeja 2021.g., str.7., dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 02.08.2023.

³² Ibid., str. 8.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid., str. 9.

Tijekom 2021. godine Muzeje grada Karlovca posjetilo je 33.146 osoba. U tablici 1 je vidljiv pregled po lokacijama. Najveći broj posjetitelja – njih 20.131 posjetio je Muzej Domovinskog rata Turanj, zatim slijedi Stari grad Dubovac pa galerija Vjekoslav Karas. Najmanji broj posjetitelja posjetio je Gradski muzej Karlovac.

Tablica 1. Posjećenost MGK 2021.g.

Muzej Domovinskog rata Karlovac – Turanj	20.131
Gradski muzej Karlovac	2.232
Galerija „Vjekoslav Karas“	2.401
Stari grad Dubovac	8.382
Ukupno 2021.	33.146

Izvor: Izvješće o radu muzeja 2021.g., dostupno na

<https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 02.08.2023.

Približno isti broj posjetitelja posjetio je Muzeje godinu prije, 2020. godine. Prema strukturi najveći je broj individualnih posjetitelja nakon čega slijede karte sa popustom, osnovnoškolske grupe i obiteljske ulaznice. Vrlo je mali udio stranih turista koji su muzeje uglavnom posjećivali u sklopu manifestacija, otvorenja i drugih programa.

Tablica 2. Posjećenost MGK 2020.g.

TIP POSJETITELJA	STALNI POSTAV	POVREMENE IZLOŽBE	MUZEJSKE IZLOŽBE U DRUGIM SREDINAMA	ZDVOJENE ZBIRKE I LOKALITETI	UKUPNO STALNI POSTAV + IZLOŽBE	EDUKACIJSKI PROGRAMI	MANIFESTACIJE, OTVORENJA, PROMOCIJE, AKCIJE I DRUGI PROGRAMI	NOĆ MUZEJA	MEĐUNARODNI DAN MUZEJA	UKUPNO	UKUPAN BROJ POSJETITELJA
ODRASLI (pojedinačni posjet)	8.793	739		3.409	12.941		4.007	4.135	1.325	9.467	22.408
KARTA S POPUSTOM POJEDINAČNI POSJET (djeca, mladi, umirovljenici,...)	1.027	120		1.622	2.769		400		8	408	3.177
GRUPE – odrasli (broj osoba)	361				361					0	361
GRUPE – predškolski uzrast (broj osoba)	62				62	40				40	102
GRUPE – osnovna škola (broj osoba)	1.764	232			1.996	1.101				1.101	3.097
GRUPE – srednja škola (broj osoba)	81	711			792	97				97	889
GRUPE – studenti (broj osoba)	156				156					0	156
OSOBE S POSEBNIM POTREBAMA (broj osoba)	69			14	83					0	83
OBITELJSKA ULAZNICA (broj osoba)	1.294				1.294		54			54	1.348
STRANI TURISTI (pojedinačno i grupno)	45			692	737		719			719	1.456
BESPLATAN ULAZ (od ukupnog broja)	6.382	186		67	6.635	1.238	4.212	4.135	1.333	10.918	17.553
UKUPNO:	13.652	1.802	0	5.737	21.191	1.238	5.180	4.135	1.333	11.886	33.077

Izvor: Izvješće o radu muzeja 2021.g., dostupno na

<https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 02.08.2023.

U tablici 3 vidljiv je broj online posjetitelja. Najveći broj osoba posjetio je web stranice muzeja, nakon čega slijeda virtualne izložbe. Nešto manji broj posjetitelja sudjelovao je na online edukativnim programima, dok je najmanje posjetitelja sudjelovao na online događanjima uživo i pregledavao online zbirke.

Tablica 3. Online posjećenost MGK 2021.g.

	Online zbirke	Virtualne/online izložbe	Online edukativni programi (radionice, predavanja i sl.)	Online događanja uživo (otvorenja, vodstva i sl.)	Newsletter	Ostalo (website)	Ukupno
Mrežne stranice muzeja	481	11.764	9.632	723	0	80.440	103.040

Izvor: Izvješće o radu muzeja 2021.g., dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 02.08.2023.

U tablici 4 vidljiva je aktivnost posjetitelja na društvenim mrežama. Od društvenih mreža Muzeji grada Karlovca aktivni su na Facebook-u i YouTube-u. Znatno je veći broj posjetitelja i njihova aktivnost na Facebook-u.

Tablica 4. Online posjećenost MGK 2021. – društvene mreže i video kanali

	Broj pregleda	Broj pratitelja	Broj lajkova	Broj komentara	Broj dijeljenja sadržaja	Ukupno
Facebook	10.789	5.614	2.655	95	92	19.245
You Tube	8.432	64	146	0	99	8.741
Ukupno	19.221	5.678	2.801	95	191	27.986

Izvor: Izvješće o radu muzeja 2021.g., dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 02.08.2023.

Na web lokaciji <https://online-zbirke.mgk.hr/hr/> nalazi se online zbirka Muzeja grada Karlovca. Prema odjelima i zbirkama moguće je pretraživati online bazu te vidjeti fotografije svih muzejskih predmeta zajedno sa dodatnim informacijama o pretraživanom predmetu. Na stranici su istaknuta i četiri projekta, a to su fond Prvog hrvatskog pjevačkog društva Zora, fond Braće Seljan, Virtualni muzej karlovačke industrije te Govori karlovačkog područja.

Fond Prvog hrvatskog pjevačkog društva „Zora“ dio je Zbirke dokumentarne građe i obuhvaća 2636 jedinica građe: zapisnike društva, sitni tisak, plakate, korespondenciju društva s drugim

društvima, istaknutim glazbenicima i uglednicima od 1861. do 1945. godine.³⁶ Zbirka dokumentarne građe zaštićena je od 13.01.2016. godine kao kulturno dobro Republike Hrvatske.³⁷

Zbirka „Braće Seljan“ dobila je ime po pionirima istraživačkog rada u vaneuropskim zemljama, slavnim Karlovčanima Mirku i Stevi Seljanu.³⁸ Osnovana je radi daljnjeg prikupljanja ostavštine i podataka o braći Seljan, ali i građe iz etnografija drugih vaneuropskih naroda.³⁹

Virtualni muzej karlovačke industrije (VMKI) je izdanak Gradskog muzeja Karlovac osnovan 2014. godine kako bi u virtualnoj sferi prevladao fizička ograničenja u prikupljanju i prezentaciji artefakata te dokumentiranju proizvodnih procesa i prostora, kao i u pozicioniranju čitavih spomeničkih kompleksa u društveno-povijesni kontekst te na kulturno-turističku kartu.⁴⁰ U središtu pažnje su karlovački proizvodi i sredstva za proizvodnju koja su bila u karlovačkoj uporabi.⁴¹ Veze nastale s drugim gradovima i sredinama, nastale kroz poslovne odnose, nadopunjuju pojam karlovačke provenijencije.⁴²

Govori karlovačkog područja jedinstveni je primjer hrvatske jezične baštine. Tijekom 2015. godine Gradski muzej Karlovac započeo je projekt istraživanja karlovačkih govora kao specifičnog primjera susreta svih triju narječja.⁴³ Na web stranici je dostupna interaktivna karta dijela Karlovačke županije gdje se odabirom željenog mjesta otvara stranica koja sadrži autentične snimke govora, opise odabranih mjesnih govora, stručne komentare, kratki povijesni prikaz obrađenog područja, pojmovnik.

³⁶MGK, <https://online-zbirke.mgk.hr/hr/Projekt/6>, 14.08.2023.

³⁷ Ibid.

³⁸ MGK, <https://online-zbirke.mgk.hr/hr/Projekt/7>, 14.08.2023.

³⁹ Ibid.

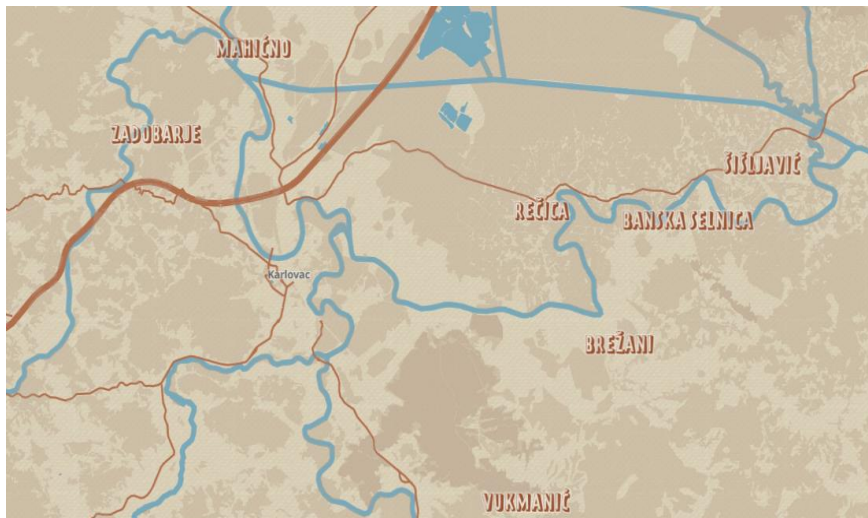
⁴⁰ VKMI, <http://www.vmki.mgk.hr/>, 14.08.2023.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³KAgovori, <http://www.kagovori.mgk.hr/>, 14.08.2023.

Slika 2. Govori karlovačkog područja - karta

Izvor: Kagovori, <http://www.kagovori.mgk.hr/>, 14.08.2023.

3.1.1. Gradski muzej Karlovac

Gradski muzej Karlovac smješten je na adresi Strossmayerov trg 7, u palači koju je oko 1631. godine dao sagraditi karlovački general Vuk Krsto Frankopan. Muzej je osnovan 1904. godine, a kao organizacija razvijao se kroz pripajanje Galerije slika (1954.), otad galerijskog odjela, te kroz razvoj Kulturno-povijesnog, Povijesnog, Etnografskog, Arheološkog, Prirodoslovnog odjela i Odjela suvremene povijesti od stvaranja RH.⁴⁴

Slika 3. Zgrada Gradskog muzeja Karlovac

Izvor: Trend, <https://trend.com.hr/2015/12/14/gradski-muzej-karlovac-slavi-svoj-rodendan/> 14.08.2023.

⁴⁴ MGK, <https://mgk.hr/gradski-muzej-karlovac/muzej/>, 14.08.2023.

Stalni postav Gradskog muzeja smješten je na prvom katu, u hodniku i u sedam soba, a svakoj prostoriji pripada jedan posebni kronološko-tematski sklop.⁴⁵ Izložci prate povijest karlovačkog područja od prapovijesti preko gradnje Karlovca kao dijela vojnog sustava, preporodnog doba 19.stoljeća do baštine stanovnika iz 20. stoljeća, Prvo su izloženi nalazi iz prapovijesti poput pećinskih nalaza. U muzeju se nalazi najbogatija zbirka zavjetnih glinenih figurica (više od 500 komada), većinom konja s jahačima, u Hrvatskoj sa područja svetišta iz prapovijesnog željeznog doba, Turske Kose nedaleko od Topuskog. Grad Karlovac građen je kao idealni renesansni grad u obliku pravilne šesterokrake zvijezde. Gradnja je počela 1579. godine. Kroz povijest, grad Karlovac bio je trgovački grad i mjesto kulturnog stvaralaštva radi čega su u muzeju izloženi radovi i osobni predmeti slikara Vjekoslava Karasa, književnika Ivana Mažuranića, istraživača braće Seljan i mnogih drugih. Kroz brojne izložke uključujući namještaj prikazan je način života karlovačkih građana. Posljednja je izložena etnografska baština Karlovca i okolnih sela.

Gradski muzej Karlovac je privremeno zatvoren zbog obnove. Nakon završetka konstrukcijske obnove u srpnju 2023.g. krenula je cjelovita obnova te će biti postavljen novi stalni postav.

Slika 4. Izložbena vitrina

Izvor: MGK, <https://mgk.hr/gradski-muzej-karlovac/stalni-postav/>, 14.08.2023.

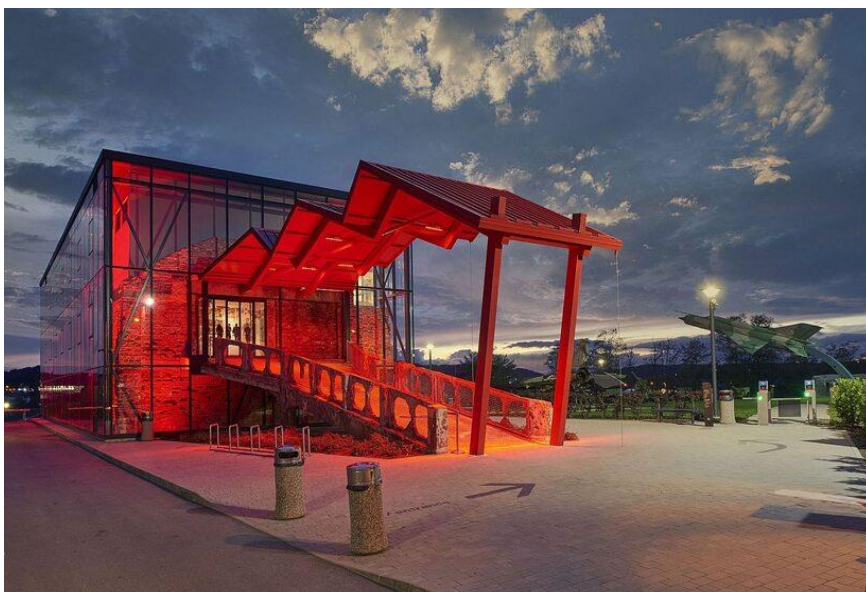
⁴⁵ MGK, <https://mgk.hr/gradski-muzej-karlovac/muzej/>, 14.08.2023.

3.1.2. Muzej Domovinskog rata Karlovac - Turanj

Muzej Domovinskog rata Karlovac – Turanj najmlađi je karlovački muzej otvoren 2019. godine. Muzej je smješten na prostoru nekadašnjeg vojnog kompleksa poznatog i kao Križanić Turanj, na južnom prilazu gradu Karlovcu.⁴⁶

Središte kompleksa je zgrada poznata kao Hotel California koja je projektom rekonstrukcije preuređena u muzejski prostor pri čemu su sačuvani ostatci vanjskih zidova a muzejski sadržaji organizirani unutar postojećih zidova obloženih staklenom ovojnicom.⁴⁷

Slika 5. Muzej Domovinskog rata Turanj

Izvor: MGK, <https://mgk.hr/muzej-domovinskog-rata/>, 02.08.2023.

Unutarnji prostor zgrade organiziran je na tri etaže. U prizemlju zgrade nalazi se Spomen-soba poginulim hrvatskim braniteljima, prijemni prostor za posjetitelje i suvenirnica. Na prvome katu postavljena je izložba Karlovac 1991. – 1995. Dio izložbe je na vanjskom prostoru kompleksa gdje je prezentirana borbena tehnika.

Osnovna ideja izložbe je prikaz obrane grada i života njegovih stanovnika u Domovinskom ratu. Postav izložbe je interaktivan, uz originalne predmete iz muzejskih zbirki, sadržaji su predstavljeni putem različitih medija: fotografija, video i audio prezentacija, animacija, koji se

⁴⁶ MGK, <https://mgk.hr/muzej-domovinskog-rata/muzej/>, 14.08.2023.

⁴⁷ Ibid.

međusobno upotpunjuju i čine izložbu razumljivom svim skupinama posjetitelja.⁴⁸ U potkrovlju zgrade je smještena višenamjenska dvorana, knjižnica s čitaonicom te uredski prostori.

Slika 6. Vanjski prostor muzejskog kompleksa

Izvor: MGK, <https://mgk.hr/muzej-domovinskog-rata/>, 02.08.2023.

U muzeju Domovinskog rata izložena je većina predmeta iz odjela suvremene povijesti Muzeja grada Karlovca. Tematska raznolikost i brojnost prikupljenih predmeta uvjetovala je razvrstavanje građe u više zbirke: zbirku oružja i vojnih vozila iz Domovinskog rata, zbirku odora i vojne opreme iz Domovinskog rata, zbirku dokumenata iz Domovinskog rata, zbirku filmskih i video zapisa iz Domovinskog rata i zbirku svakodnevice i zbirka fotografija iz Domovinskog rata fotografa Gorana Vranića.⁴⁹ Rad odjela je uz redovite aktivnosti prikupljanja, zaštite i prezentacije usmjeren i na edukaciju različitih dobnih i motivacijskih skupina s naglaskom na djecu školskog uzrasta, organizirane skupine turista i individualne posjetitelje s ciljem informiranja o suvremenoj hrvatskoj povijesti.⁵⁰ Program se realizira edukacijom putem stalne izložbe, programima u suradnji sa školama, radionicama, povremenim izložbama, tiskanjem publikacija. Primjer je predavanje o operaciji Oluja povodom Dana pobjede i domovinske zahvalnosti i Dana hrvatskih branitelja.

Multimedijalni i interaktivni postav izložbe podijeljen je u šest tematskih cjelina. Postav počinje kraćom uvodnom cjelinom *Kako je počeo rat?* koja suvremenim muzeološkim

⁴⁸ MGK, <https://mgk.hr/muzej-domovinskog-rata/muzej/>, 14.08.2023.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

pristupom prikazuje političku i gospodarsku situaciju i raspad SFRJ.⁵¹ Tema druge cjeline *Virovitica-Karlovac-Karlobag* su polazišta i ciljevi velikosrpske ideologije, te početak agresije na Hrvatsku kao način ostvarenja tih ciljeva.⁵² Trećom, središnjom cjelinom *Postali su branitelji* predstavljen je život hrvatskih branitelja na prvoj crti bojišnice. Cjelina *Životom protiv rata* je prikaz gospodarskih, društvenih i kulturnih prilika u gradu Karlovcu tijekom Domovinskog rata.⁵³ Posljednja cjelina *Pobjeda* prikaz je vojno-redarstvene operacije Oluja s naglaskom na karlovačko područje.⁵⁴ U vanjskom prostoru Muzeja prezentirana je šesta cjelina, borbena tehnika s naglaskom na borbena vozila iz domaćih radionica. Izložbu prati dvojezičan (hrvatsko - engleski) katalog, a za slijepce i slabovidne osobe tiskan je vodič Brailleovim pismom.⁵⁵

Tijekom 2021. godine producirana je i predstavljen promotivni video Muzeja Domovinskog rata Karlovac – Turanj, sa svrhom informiranja domaće i međunarodne publike o sadržajima Muzeja. Promotivni video dostupan je na službenim mrežnim stranicama Muzeja grada Karlovca, Youtube kanalu MGK i mrežnim stranicama Europskog muzejskog foruma, kao i Youtube kanalu EMF-a.

Na Internet stranici Muzeja dostupna je virtualna šetnja muzejom: <https://l33t.agency/mdr/>.

Radno vrijeme muzeja za stalni postav i povremene izložbe je od utorka do petka od 08:00h do 18.00h, vikendom od 10:00 do 18:00h dok je ponedjeljkom i državnim praznicima zatvoren.

Ulaznice su definirane prema ciljnoj skupini te se razlikuju ulaznice za odrasle, ulaznice za djecu, studente i umirovljenike, obiteljske ulaznice, ulaznice za grupe odraslih osoba te ulaznice za grupe djece, studenata, umirovljenika. Ulaz u muzej besplatan je za hrvatske branitelje, djecu, roditelje i supružnike poginulih branitelja, djecu do tri godine, osobe s invaliditetom te članove ICOM-a i HMD. Dostupne su usluge stručnog vodstva na hrvatskom i engleskom jeziku te korištenje audio vodiča.

3.1.3. Stari grad Dubovac

Stari grad Dubovac najstariji je karlovački spomenik. Ime je dobio po starohrvatskoj riječi „Dub“ koja označava Hrast Lužnjak. Po tome je Dubovac šuma hrasta Lužnjaka koja okružuje

⁵¹ MGK, <https://mgk.hr/muzej-domovinskog-rata/stalni-postav/>, 02.08.2023.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

Stari grad Dubovac. U 12. stoljeću plemićka obitelj Sudari gradi drvenu utvrdu Dubovac na umjetnom humku omeđenu s dvjema palisadama. U isto vrijeme se gradi crkva Svetog Mihovila na susjednom humku. Dubovac se prvi put spominje u pisanom obliku 1339.g kada crkva Svetog Mihovila dobiva prvog župnika preko pisma iz Vatikana. Izgled kaštela mijenjao se kroz stoljeća. 1965.g završava obnova Starog grada Dubovca i on se pripaja Gradskom muzeju Karlovac. Stari grad je obnovljen po nacrtima iz 1777.g sa četvrtastom Branič kulom koja je za dva kata viša od ostale tri oble dvokatne kutne kule.

Proizvod Starog grada Dubovca može se raščlaniti na dvije glavne cjeline – prodaja ulaznica i prodaja suvenira. Prva cjelina je prodaja ulaznica za pojedince i grupe, te prodaja turističkog stručnog vodstva kroz trajni postav pod nazivom „Oko Kupe i Korane“ na hrvatskom i engleskom jeziku za pojedince i grupe.

Turističko stručno vodstvo može biti općenito (ispred dvorca se izlažu opći podaci o Starom gradu koji sadrže: povijest starog grada, porijeklo imena, bivši i sadašnji vlasnici, te bitni povijesni događaji povezani uz Stari grad Dubovac), te može biti vodstvo po trajnom postavu muzeja koji se nalazi u Branič kuli.

Trajni postav muzeja je osmišljen kao putovanje kroz četiri razdoblja kroz koja se izgrađivao i koja je nadživio Stari grad Dubovac. Postav se proteže kroz četiri kata Branič kule koji svaki predstavlja jedno razdoblje.

Prvi kat predstavlja razdoblje romanike. Na prvom katu se nalaze tri vrste prozora u romaničkom stilu: prozor za instinktivni luk, prozor za puške, kubure i bedenjače te prozor za top mužar⁵⁶. Tu se nalazi još i viteška tunika, oružja za blisku borbu te sami top mužar ispred pripadajućeg prozora.

⁵⁶ Top mužar- vrsta srednjovjekovnog topa na crni barut koji nema kotače za pomicanje, te je najčešće smješten u utverdama i kulama

Slika 7. Romanika

Izvor: Autor

Drugi kat prikazuje razdoblje gotike. Na samom ulazu na drugi kat nalaze se dvije škropionice i dvije krstionice. Na zidovima se nalaze replike freski⁵⁷, a pri prolazu za treći kat nalazi se replika starog oltara spojena na suprotni zid.

Slika 8. Gotika

Izvor: Autor

Treći kat predstavlja renesansu. Približavajući se modernijim razdobljima prozori postaju sve veći te je renesansa prvi kat na kojem ima dovoljno prirodnog svjetla. Na zidu je replika

⁵⁷ Freska- slika na svježoj žbuci

srednjovjekovne francuske tapiserije uz ukrašeni renesansni kamin što simbolizira razdoblje u kojem su se vješale tapiserije, tepisi i ćilimi na hladne dvorske zidove kao svojevremena toplinska izolacija. U tom razdoblju dvorac su preuzeli Frankopani radi čega je izložen prikaz Frana Krsta Frankopana (najmlađi sin karlovačkog generala Vuka Krste Frankopana) i Ane Katarine Zrinski. Tu se nalazi i original stola za srebrninu i šminku iz 17.st. te replika sefa iz tog razdoblja.

Slika 9. Renesansa

Izvor: Autor

Četvrti kat odnosi se na barok. Posljednjim katom dominira gipsana maketa Karlovačke županije prije izgradnje grada Karlovca sa svim dvorcima, starim gradovima i utverdama iz tog razdoblja. Na zidu se nalazi replika carskog portreta carice Marije Terezije. Na zidu su još i četiri karte Karlovačke županije na Austrijskom i Mađarskom jeziku, prvi popis stanovništva grada Karlovca (registar stanovništva), prikazi karlovačkih graničarima te oglasna ploča s prikazima pogubljenja Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana i ilustrirani oglas „Rezultati bitke kod Siska“. Na četvrtom katu se izlazi na balkon (vidikovac) koji pruža pogled na vizuru cijelog Karlovca i rijeku Kupu podno Dubovca.

Slika 10. Barok

Izvor: Autor

Proizvod Starog grada podrazumijeva prodaju suvenira i publikacija u suvenirnici Starog grada Dubovca. Suvenirni su povezani s Gradskim muzejem Karlovac, njegovim institucijama te samim gradom Karlovcem. Najčešće zajedničke tematike suvenira su: Stari grad Dubovac, arheološki nalazi (spirala, amonit⁵⁸,...), Dani piva Karlovac, Karlovačka žabica, Karlovačke rijeke, stare slike grada Karlovca, velociped⁵⁹ itd. Publikacije su također povezane s gradskim muzejom i gradom Karlovcem, ali i sa domaćim i gostujućim izložbama te poznatim Karlovčanima i vodičima kroz grad i lokalitete muzeja. (Daniel Butala-Monografija, Depilijan-Turanj, Katalog izložbe „Karlovčani u Africi“, Katalog izložbe „Gledam dodirom“, Vodič-Zvijezda, Vodič-Stari grad Dubovac, itd)

Na internetskoj stranici Starog grada Dubovca može se pronaći i virtualna šetnja kao interaktivno 360° iskustvo.

Virtualna šetnja dostupna je na poveznici <https://www.133t.agency/dubovac/>.

Ulaznice su definirane prema ciljnoj skupini i razlikuju se ulaznice za odrasle te ulaznice za djecu, studente i umirovljenike. Ulaz na branič kulu besplatan je za djecu do tri godine, osobe s invaliditetom te članove ICOM-a i HMD. Dostupne su usluge stručnog vodstva na hrvatskom

⁵⁸ Amonit- fosil izumrle vrste člankonošca

⁵⁹ Velociped-starinski drveni bicikl; najstariji velociped na pedale je izložen u Gradskom muzeju Karlovac

i engleskom jeziku. Uz stručno vodstvo moraju se kupiti i pojedinačne ulaznice, ali osobe koje su u pratnji (učitelji, profesori, turistički vodiči, itd.) imaju besplatan ulaz.

Najprodavaniji suveniri na Starom gradu su magneti. U ponudi su, između ostalog, akrilni magnet s motivom Starog grada Dubovca, magnet s likom velocipeda, keramički magnet s prizorom Starog grada Dubovca te eko-magnet od drveta s motivom Žitne lađe. Također su u ponudi i majice s motivima iz Karlovca (motiv Dana piva, motiv velocipeda i sl.), šalice i ostalo.

Od publikacija u ponudi su vodiči „Karlovačka zvijezda“ i „Stari grad Dubovac“, „Karlovački leksikon“, „Karta baštine karlovačke županije“ na hrvatskom i engleskom jeziku, ali i drugi.

Trenutno jedini distribucijski kanal za kupovinu proizvoda i usluga je fizička kupnja u suvenirnici Starog grada Dubovca. Suvenirnica se nalazi u prizemlju „Branič kule“. Radno vrijeme suvenirnice i muzeja na starom gradu Dubovcu je 10:00 – 20:00 svakim danom osim ponedjeljkom i praznicima za datume između 1. lipnja do 30. rujna i svakim danom osim ponedjeljkom i praznicima 10:00 – 18:00 za datume između 1. listopada i 31. svibnja.

Promotivni miks Starog grada Dubovca sastoji se od oglašavanja različitih izložbi i manifestacija na Starom gradu Dubovcu kojima se pažnja potrošača preusmjerava na stalni postav muzeja te suvenirnicu. Najčešći kanali oglašavanja u svrhu promocije Starog grada Dubovca su televizija, radio, promotivni plakati po gradu i po ostalim lokalitetima Gradskog muzeja Karlovac, promotivni letci u samoj suvenirnici i po ostalim lokalitetima Gradskog muzeja Karlovac, službena internet i Facebook stranica Gradskog muzeja te regionalni i nacionalni internetski portali (KA Portal, Radio Mrežnica, Index hr., 24 sata, itd.). Dosta veliki i važan dio promocijskog miksa su i osobna prodaja u suvenirnici te usmena predaja jer konkretna i kvalitetna usluga je uvijek najbolji promocijski kanal s kojim se postupno utječe na krajnje ciljeve marketinga, a to su povećanje prodaje što utječe na povećanje efikasnosti i na kraju povećanje dobiti ili profita.

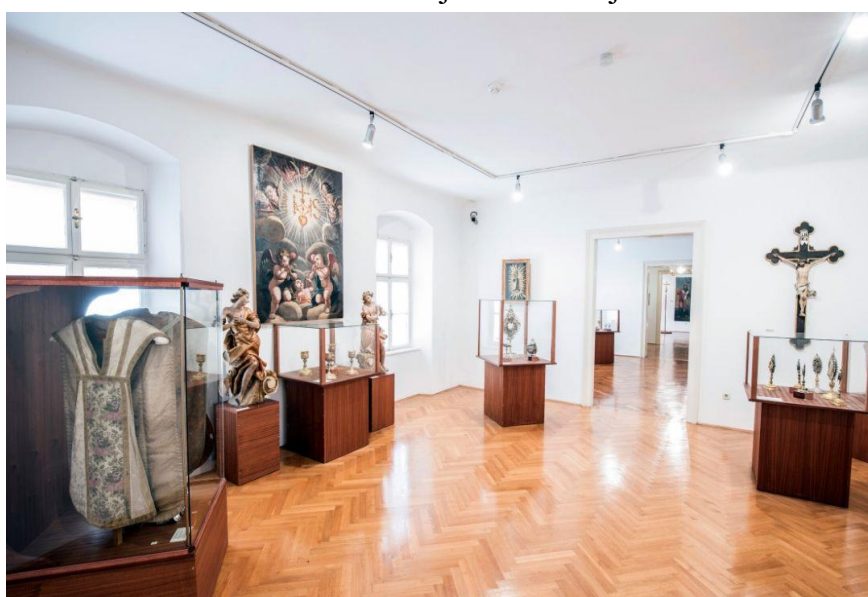
3.1.4. Franjevački muzej Karlovac

Franjevački samostan sagrađen je u 17. st. te zajedno sa crkvom čini cjelinu. Nalazi se na adresi Trg bana Josipa Jelačića 7, u središtu Zvijezde. U Muzeju je prezentirana zbirka od 10.000 raritetnih knjiga i predmeta sakralne umjetnosti. Najnovijim istraživanjima sakralne baštine karlovačkoga samostana otkriveni su vrlo dragocjeni primjerci umjetničkih i obrtničkih djela visoke vrijednosti, zaboravljenih primjeraka crkvenih predmeta, osobito crkvenoga posuđa od plemenitih metala pokaznica, kaleža, pacifikala, relikvijara te dragocjenih

primjeraka crkvenoga ruha.⁶⁰ Veći je dio toga sada restauriran. Graditeljski sklop franjevačkog samostana i crkve kao i povijesno slojevito i graditeljski vrijedno djelo, jedan je od najvrjednijih spomenika grada Karlovca.⁶¹ Nastajao je kroz tri i pol stoljeća gradnje, pa u svojem tlocrtu i arhitektonskim detaljima, a posebno u umjetničkoj opremi svojih prostora nosi sva stilska obilježja, od renesansnih vremena, do ranog i zrelog baroka, od klasicizma i kasnog romantizma do suvremenih umjetničkih izraza.⁶²

Jedan od sadržaja muzeja je samostanska tura “Zavirite u franjevačku škrinju”. Tura se održava svake subote u 11h i traje 40 minuta.

Slika 11. Franjevački muzej

Izvor: Visit Karlovac, <https://visitkarlovac.hr/franjevacki-muzej-karlovac/>, 30.07.2023.

Zbog rekonstrukcije franjevački muzej ne radi radi čega nisu dostupni podaci o broju posjetitelja u prethodnom razdoblju.

3.1.5. Muzej karlovačkog vatrogastva

Muzej karlovačkog vatrogastva 1871 otvoren je povodom rođendana grada Karlovca 2009. godine. Muzej se nalazi u sklopu Javne vatrogasne postaje na adresi Gažanski trg 11. Muzej je otvoren svakodnevno, uz prethodnu najavu. Vatrogasci s područja Karlovačke županije uredili su izložbeni prostor u spomen na dugu tradiciju i zahvalnost svim nosiocima razvoja vatrogastva na karlovačkom području. U Muzeju se nalazi preko tisuću eksponata iz razdoblja

⁶⁰ Paviljon Katzler, <https://paviljon-katzler.hr/crkva-presvetog-trojstva-i-franjevacki-muzej/>, 30.07.2023.

⁶¹ Franjevci Karlovac, <https://franjevci-karlovac.hr/o-nama/>, 30.07.2023.

⁶² Ibid.

19. i 20. stoljeća. Prikazane su vatrogasne pumpe, među kojima i najstarija u Hrvatskoj iz 1865., restaurirane ručne, parne i motorne pumpe te vatrogasni ručni alati, uniforme i vatrogasne kacige. Arhivske fotografije i dokumenti prikazuju početak i razvoj vatrogastva na karlovačkom području u 19. i 20.st. Dobrovoljno vatrogasno društvo Karlovac osnovano je 5. svibnja 1871. godine na inicijativu tadašnjeg gradonačelnika dr. Ivana Šimunića. Osnivanje društva bio je početak razvoja vatrogastva na području Karlovačke županije.

Slika 12. Muzej karlovačkog vatrogastva

Izvor: Visit Karlovac, <https://visitkarlovac.hr/muzej-karlovackog-vatrogastva/>,

23.07.2023.

Podaci o broju i strukturi posjetitelja muzeja nisu dostupni.

3.2. Muzeji grada Ozlja

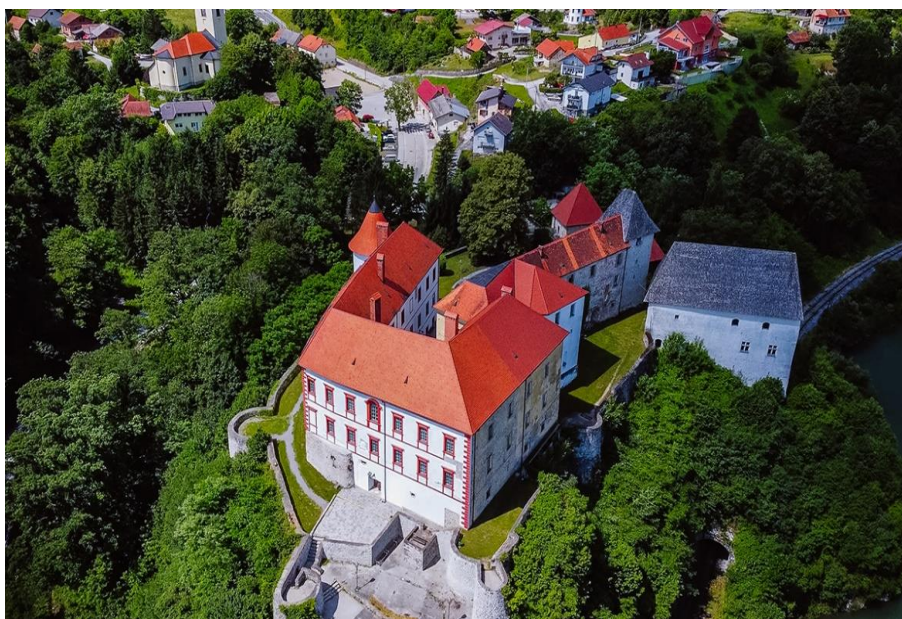
Grad Ozalj prostire se na 179,39 km², a nalazi se na sjeveru Karlovačke županije sa približno 6.000 stanovnika. Zaštićenu prirodnu baštinu na području grada Ozlja čine Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje i Značajni krajobraz Ozalj. Uvidom u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture RH, na području grada Ozlja nalazi se 26 zaštićenih spomenika materijalne kulturne baštine, od kojih je najznačajniji Stari grad Ozalj, zatim Dvorac Jaškovo, Pavlinski samostan sa župnom crkvom Rođenja Blažene Djevice Marije.⁶³ Spomenici industrijske kulturne baštine su hidroelektrana Munjara te zgrada šumarije koja je izgrađena na

⁶³ Krovni interpretacijski plan "DODIR CIVILIZACIJA" s planom upravljanja, Karlovačka županija, 2020., str. 67.

mjestu srušenog „Podgrajskog dvora“ u kojem je rođena slikarica Slava Raškaj.⁶⁴ Također, na popisu nematerijalnih kulturnih dobara RH nalaze se: autohtoni glazbeni izričaj guci, rozganje, tradicijsko umijeće pletenja jalbe i umijeće sokolarenja.⁶⁵

Stari grad Ozalj smješten je na klisuri uz rijeku Kupu, na mjestu gdje su arheološka iskopavanja utvrdila postojanje starih zidina iz 6. stoljeća.⁶⁶ Početak gradnje današnjega objekta veže se za 13. stoljeće kad se u pisanim izvorima spominje da se nalazi u posjedu knezova i hrvatskih banova Babonića.⁶⁷ Kroz stoljeća su se mijenjali vlasnici, a najznačajniji su zacijelo bile obitelji Frankopan i Zrinski. Trenutno je Stari grad Ozalj u vlasništvu Družbe Braće hrvatskog zmaja. Prolaskom vremena i mijenjanjem vlasnika mijenjao se i izgled Starog grada. Prepoznaju se razvojne faze od 16. do 19. stoljeća. Unutar zidina nepravilnog tlocrta smješten je sklop objekata: ulazna kula iz 16. stoljeća; istočno, južno krilo s južnom kulom, sjeverno krilo s romaničkom branič-kulom i kapelom iz 16. st., barokiziranom u 18. stoljeću te palača Zrinskih iz 1556. godine sa sačuvanim zidnim slikama i glagoljskim grafitima.⁶⁸

Slika 13. Stari grad Ozalj

Izvor: Družba Braća Hrvatskog Zmaja, <https://dbhz.hr/najam-starog-grada-ozlja/>, 12.09.2023.

⁶⁴ Krovni interpretacijski plan “DODIR CIVILIZACIJA” s planom upravljanja, Karlovačka županija, 2020., str.67.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid. str.68.

3.2.1. Zavičajni muzej Ozalj

Zavičajni muzej Ozalj smješten je u Starom Gradu Ozlju. Osnovan je 1971. godine i nastavio je rad Muzeja Družbe Braća Hrvatskoga Zmaja. Muzej Družbe Braća Hrvatskoga Zmaja osnovan je 1930. godine u Starom gradu Ozlju, osnovao ga je Emil Laszowski, a sastojao se od Zrinsko-Frankopanskog muzeja, galerije slika domaćih i stranih slikara, dvorane grbova i zastava te arhiva i knjižnice.⁶⁹

Slika 14. Unutrašnjost muzeja

Izvor: ZMO, <https://www.zmo.hr/povijest-muzeja.asp>, 16.08.2023.

Stalni postav muzeja sastoji se od izložaka koji prate 6.000 godina povijesti razdijeljenih po povijesnim cjelinama. Stalni postav obuhvaća figurice iz prapovijesti, brojene izloške velikaških obitelji Babonića, Frankopana i Zrinskih, umjetnička djela Slave Raškaj, ali i mnoge druge. Zavičajni muzej Ozalj skuplja i čuva materijalnu i nematerijalnu baštinu ozaljskog kraja u nekoliko zbirki; arheološka zbirka, etnografska zbirka, galerijska zbirka, kulturno-povijesna zbirka, sakralna zbirka, zbirka dokumenata, zbirka fotografija.

Dio zavičajnog muzeja Ozalj je Etno park. U Etno parku je predstavljena tradicijska arhitektura i uporabni predmeti predindustrijske svakodnevice. Zbirka etno parka sastoji se od stambenih i gospodarskih objekata, interijera niskih seljačkih sobica, kuhinja i spremišta s

⁶⁹ ZMO, <https://www.zmo.hr/povijest-muzeja.asp>, 15.08.2023.

autentičnim inventarom. Krovovi kuća prekriveni su slamom od raži tzv. „škopom“ i karakteristične su gradnje od tesanih drvenih greda s tzv. „hrvaškim vuglima“ kao primjeri tradicijskog seoskog graditeljstva.

Slika 15. Etno park Ozalj

Izvor: ZMO, <https://www.zmo.hr/etno-park-ozalj.asp>, 16.08.2023.

Ljetno radno vrijeme zavičajnog muzeja je od 8:00 do 20:00 od utorka do petka i od 10:00 do 20:00 vikendom i praznicima. Zimsko radno vrijeme je od 8 :00 do 16:00 od utorka do petka i od 10:00 do 16:00 vikendom i praznicima.

Kroz 2022. godinu zavičajni muzej Ozalj posjetilo je ukupno 11.775 posjetitelja. Na tablici 5 vidljivo je kako je najveći broj posjetitelja bio u grupama i to učenici osnovnih škola. Nakon toga slijede odrasli. Na tablici je vidljivo i kako je znatno više domaćih posjetitelja od stranih turista.

Tablica 5. Posjećenost ZMO 2022.g.

TIP POSJETITELJA	STALNI POSTAV	POVREMENE IZLOŽBE	MUZEJSKE IZLOŽBE U DRUGIM SREDINAMA	IZDVOJENE ZBIRKE I LOKALITETI	UKUPNO STALNI POSTAV + IZLOŽBE	EDUKACIJSKI PROGRAMI	MANIFESTACIJE, OTVORENJA, PROMOCIJE, AKCIJE I DRUGI PROGRAMI	NOĆ MUZEJA	MEĐUNARODNI DAN MUZEJA	UKUPNO	UKUPAN BROJ POSJETITELJA
ODRASLI (pojedinačni posjet)	2.617	149	0	64	2.830	165	499	31	67	762	3.592
KARTA S POPUSTOM POJEDINAČNI POSJET (djeca, mladi, umirovljenici,...)	126	51	0	0	177	314	141	0	0	455	632
GRUPE - odrasli	726	131	0	87	944	0	0	0	65	65	1.009
GRUPE - predškolski uzrast	398	0	0	35	433	0	0	0	0	0	433
GRUPE - osnovna škola	3.989	234	0	543	4.766	0	0	0	0	0	4.766
GRUPE - srednja škola	408	0	0	0	408	0	0	0	0	0	408
GRUPE - studenti	12	12	0	0	24	0	0	0	0	0	24
OSOBE S INVALIDITETOM	158	25	0	0	183	0	0	0	0	0	183
OBITELJSKA ULAZNIKA	48	0	0	0	48	0	0	0	0	0	48
STRANI TURISTI (pojedinačno i grupno)	589	34	0	19	642	0	38	0	0	38	680
BESPLATAN ULAZ (od ukupnog broja)	673	636	0	201	1.510	476	678	31	132	1.317	2.827
UKUPNO:	9.071	636	0	748	10.455	479	678	31	132	1.320	11.775

Izvor: Godišnji izvještaj o radu Zavičajnog muzeja Ozalj za 2022. godinu, dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 16.08.2023.

U tablici 6 vidljivo je kako je godinu ranije, 2021.g. muzej posjetilo upola manje posjetitelja (6.071). Razlog je Covid pandemija. Najveći udio posjetitelja 2021.g. su bili individualni posjetitelji, dok je vrlo mali posjetitelja bio u grupama obzirom da nije bilo školskih izleta.

Tablica 6. Posjećenost ZMO 2021.g.

TIP POSJETITELJA	STALNI POSTAV	POVREMENE IZLOŽBE	MUZEJSKE IZLOŽBE U DRUGIM SREDINAMA	IZDVOJENE ZBIRKE I LOKALITETI	UKUPNO STALNI POSTAV + IZLOŽBE	EDUKACIJSKI PROGRAMI	MANIFESTACIJE, OTVORENJA, PROMOCIJE, AKCIJE I DRUGI PROGRAMI	NOĆ MUZEJA	MEĐUNARODNI DAN MUZEJA	UKUPNO	UKUPAN BROJ POSJETITELJA
ODRASLI (pojedinačni posjet)	1.890	210		451	2.551	58	312	103	12	485	3.036
KARTA S POPUSTOM POJEDINAČNI POSJET (djeca, mladi, umirovljenici,...)	1.179	47	0	62	1.288	46	0	0	7	53	1.341
GRUPE - odrasli	360	0	0	0	360	0	0	0	0	0	360
GRUPE - predškolski uzrast	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GRUPE - osnovna škola	501	0	0	0	501	0	0	0	0	0	501
GRUPE - srednja škola	105	0	0	0	105	0	0	0	0	0	105
GRUPE - studenti	15	0	0	0	15	0	0	0	0	0	15
OSOBE S INVALIDITETOM	30	0	0	0	30	0	0	0	0	0	30
OBITELJSKA ULAZNIKA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
STRANI TURISTI (pojedinačno i grupno)	683	0	0	0	683	0	0	0	0	0	683
BESPLATAN ULAZ (od ukupnog broja)	130	257	0	113	500	104	312	103	19	538	1.038
UKUPNO:	4.893	257	0	513	5.533	104	312	103	19	538	6.071

Izvor: Godišnji izvještaj o radu Zavičajnog muzeja Ozalj za 2021. godinu, dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 16.08.2023.

Zavičajni muzej Ozalj potkraj 2022. godine izradio je novu mrežnu stranicu <https://www.zmo.hr/>, no za nju trenutno ne koristi analitičke podatke.

Od društvenih mreža Zavičajni muzej Ozalj koristi Facebook, Instagram i Twitter. Po broju posjetitelja i aktivnosti najzastupljeniji je Facebook. Broj online posjetitelja 2022.g. vidljiv je u tablici 7.

Tablica 7. Online posjećenost ZMO 2022. – društvene mreže i video kanali

	Broj pregleda	Broj pratitelja	Broj lajkova	Broj komentara	Broj dijeljenja sadržaja	Ukupno
Facebook	90.798	1.730	2.031	83	123	94.765
Instagram	325	183	63	0	0	571
Twitter	48	39	0	0	0	87
Ukupno	91.123	1.952	2.094	83	123	95.432

Izvor: Godišnji izvještaj o radu Zavičajnog muzeja Ozalj za 2022. godinu, dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 16.08.2023.

Broj online posjetitelja 2021.g. vidljiv je u tablici 8. Struktura je približno slična kao 2022.g.

Tablica 8. Online posjećenost ZMO 2021. – društvene mreže i video kanali

	Broj pregleda	Broj pratitelja	Broj lajkova	Broj komentara	Broj dijeljenja sadržaja	Ukupno
Facebook	87.897	1.640	1.573	49	180	91.339
Instagram	231	126	10	0	0	367
Twitter	40	37	3	0	0	80
Ukupno	88.168	1.803	1.586	49	180	91.786

Izvor: Godišnji izvještaj o radu Zavičajnog muzeja Ozalj za 2021. godinu, dostupno na <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/najnovija-izvjesca/>, 16.08.2023.

4. PERSPEKTIVE BUDUĆEG RAZVOJA MUZEJSKE INTERPRETACIJE I TURISTIČKE VALORIZACIJE KULTURNE BAŠTINE PROMATRANOG PODRUČJA

U ovom poglavlju fokus je na budućoj valorizaciji kulturne baštine područja grada Ozlja. Trenutno se provodi nekoliko projekata. Izrađena je kompletna dokumentacija za Interpretacijski centar Slave Raškaj u Ozlju (projekt je prijavljen na natječaj NPOO-a), radi se na uređenju i proširenju Etno parka Ozalj, u pripremi je galerija Tišljara u PŠ Police u kojoj će biti izloženi radovi akademskog slikara Zdravka Tišljara koji je dio svojih radova poklonio Gradu Ozlju. Provode se arheološka istraživanja na području Ozaljske špilje, Starog grada Ozlja, a u tijeku je i rekognosciranje područja bivše općine Ozalj. Jalba i čipkarstvo kao nematerijalna kulturna baština prezentiraju se kroz međunarodne izložbe čipke (2023. godine je održana osma izložba po redu), a radi se i na proučavanju školstva (gosp. Željko Juriša je izdao knjigu Školske spomenice ozaljskoga kraja).

Neovisno od muzeja, HEP će raditi Tehno park TVG pokraj hidrocentrale Munjare u Ozlju radi njezine interpretacije i kako bi se omogućilo posjetiteljima da tehnološka postignuća budu jasnije prezentirana.

Centar za posjetitelje Ozalj – Slava Raškaj projekt je grada Ozlja zamišljen kao dio promocije grada. Glavni projekt za Centar je izrađen i prijavljen je na natječaj NPOO (Nacionalni plan oporavka i otpornosti). Ideja je da Centar bude smješten na adresi Kaptol 5, u blizini groba umjetnice. Zamisao je da posjetitelji preko vjetrobrana ulaze u ulazni prostor u kojem su pult recepcije i informacija te muzejski dućan sa suvenirima Ozlja i okolice. Posjetitelji koji kupe ulaznice mogu ući u interpretacijski dio koji se sastoji od sljedećih prostorija. U prvoj prostoriji posjetitelji dobivaju uvodne informacije o povijesti grada Ozlja (prapovijesti, Babonići, Zrinski, Frankopani, Slava Raškaj,...) U nastavku je dvorana u kojoj je moguće pogledati multimedijalnu prezentaciju (zvuk, slike, film, animacija) o povijesti Ozlja i Slave Raškaj u dužini od približno 15 minuta. U sljedećoj prostoriji bile bi izložene sve slike Slave Raškaj koje su u posjedu grada Ozlja, a trenutno su izložene u Zavičajnom muzeju. Iz te prostorije posjetitelji se vraćaju u ulazni dio. Iz njega mogu izići na terasu koja vodi prema potoku i unutrašnjosti parcele ili se mogu stepenicama ili dizalom spustiti u suteran gdje su smješteni caffè bar i restoran sa terasom. U stražnjem dijelu restorana je kuhinja, skladište

namirnica i pića. Sanitarni čvor je u pozadini caffè bara. Tu je i prolaz prema kuhinji, preko garderobe osoblja i strojarnice dizala. Ispred restorana i caffè bara je natkrivena terasa sa koje se stepenicama može spustiti na teren ili se bočno priključiti na staze po parceli. Iz ulaznog prostora stepenicama se dolazi u potkrovlje gdje su smješteni ured voditelja Centra i strojarnica.

Slika 16. Interpretacijski centar - ulaz

Izvor: Glavni projekt, Centar za posjetitelje Ozalj – Slava Raškaj, BAŠTINA d.o.o., Zagreb, 2018.

Na parceli su trenutno smješteni kuća, staja i lončarska radionica. Kuću i staju bi trebalo srušiti, a lončarsku radionicu rekonstruirati u dijelu sačuvanog kamenog zida i zatvaranjem prostora oko peći, na osnovi sačuvanih fotografija iz dokumentacije arhitektice Branke Križanić.

Vanjskim izgledom slijedi se arhitektura modernih centara za posjetitelje kojom se nastoji pokazati tema koja se obrađuje i u vanjskom izgledu ili se neobičnom formom želi napraviti akcent, nešto što će privući posjetioce, atrakcija. U glavnom projektu navodi se sljedeće: "Željeli smo da naša kuća, Visitor center Ozalj-Slava Raškaj, bude obučena u „*vrhove Slavinih živih mrtvih priroda*“ – lopoče." Sa tri Slavina akvarela odabrani su detalji koji će biti na fasadi. Osim toga dodane su plohe boja u tonovima sa tih slika i fasada izgleda kao da je pikselizirana. Fasada bi bila u oblozi od kompaktnih ploča sa specijalnim digitalnim printom. Detalji sa slika se režu u formate koji se onda slažu u veliku sliku pročelja. Krov bi bio prekriven sa vlaknocementnim ravnim krovnim pločama, u prirodnoj sivoj boji, kao dijagonalni pokrov. Pojedine oploče bi premazali sa lazurnim premazom za beton, ponovno u tonovima sa Slavinih akvarela.

Slika 17. Interpretacijski centar – stražnja strana

Izvor: Glavni projekt, Centar za posjetitelje Ozalj – Slava Raškaj, BAŠTINA d.o.o,
Zagreb, 2018.

Slika 18. Interpretacijski centar - kompleks

Izvor: Glavni projekt, Centar za posjetitelje Ozalj – Slava Raškaj, BAŠTINA d.o.o,
Zagreb, 2018.

U perspektivi je proširenje Etno parka Ozalj. Postojeći prostor Etno parka Ozalj obuhvaća nekoliko "preseljenih" tradicijskih stambenih i pomoćnih zgrada iz okolice Ozlja. Prostor je zaštićeno kulturno dobro – kulturno-povijesna cjelina Z-287 Etnopark Ozalj. Upravitelj Etno parka je Zavičajni muzej Ozalj. Obzirom da je prilikom "premještanja" postojećih zgrada naglasak bio na njihovom hitnom spašavanju od eventualnog rušenja i zaštiti, zanemaren je prostorni koncept cjeline. Zgrade su intuitivno grupirane kao tipološke cjeline, no između njih ne postoje staze ni orijentiri koji bi usmjerili posjetitelje, uputili ih u smisao onoga što vide, upozorili na različitosti i izdvojili posebnosti pojedinih zgrada. Izrađeno je idejno rješenje za izgradnju dviju zgrada kulturne namjene – zgrada (izložaka) u zbirci tradicijskih kuća, kao proširenju postojećeg Etno parka Ozalj. Dvije zgrade kulturne namjene bit će izgrađene od postojećih građevinskih elemenata dviju tradicijskih drvenih kuća (tzv. "preseljenjem" postojećih kuća): drvene kuće s lokacije u Velikom Erjavcu (okolica Ozlja) i drvene kuće s lokacije u Ozlju.⁷⁰

Slika 19. Kuća na izvornoj lokaciji u Velikom Erjavcu

Izvor: Idejno rješenje - Dvije zgrade kulturne namjene – zgrade (izložci) u zbirci tradicijskih zgrada (proširenje etno parka Ozalj), Atelier Rodak, Barilović, 2022.

Plan je tradicijske stambene i pomoćne zgrade istih tipoloških svojstava kuća organizirati u tipološke cjeline. Svaka tipološka cjelina oblikuje se u zasebnu okućnicu s pripadajućim oblikovnim elementima i izlošcima (kola, alat, oprema, ograda, staza, vegetacija

⁷⁰ Idejno rješenje - Dvije zgrade kulturne namjene – zgrade (izložci) u zbirci tradicijskih zgrada (proširenje etno parka Ozalj), Atelier Rodak, Barilović, 2022.

i slično). Tipološke cjeline/okućnice nižu se obostrano duž središnje pješačke staze tvoreći ogledno "mozaik" naselje sastavljeno od okućnica iz različitih vremenskih razdoblja i različitih dijelova okolice Ozlja. Svaka tipološka cjelina/okućnica se ograđuje, a na ulazu se postavljaju tradicijska dvorišna vrata. Ograda (plot) i vrata u njoj izrađuju se u skladu s obilježjima svake pojedinačne tipološke cjeline, u suradnji s nadležnim konzervatorom / etnologom, od pletenog pruća, vertikalnih drvenih elemenata, živice ili sličnih tradicijskih materijala i elemenata.

Potrebno je urediti i vanjski prostor zbirke. Zadržati će se postojeći kolni ulaz u Etno park Ozalj, kao i parkiralište za posjetitelje. Pješačke površine unutar vanjskog prostora zbirke obuhvaćaju:

- središnju pješačku površinu (nalik glavnom trgu naselja) namijenjenu okupljanju većeg broja ljudi i održavanju sajмова, svečanosti i sličnih prigodnih događaja,

- pješačku stazu koja, oponašajući glavnu prometnicu naselja, povezuje središnju pješačku površinu ("glavni trg naselja") s prostorom zbirke tradicijskih zgrada ("naseljem").

Jedan od prijedloga uređenja vanjskog prostora je otvaranje zacijevljenih dijelova kanala i oblikovanje bare (mlake) i kanala u krajobrazni element uređenja. Zelene površine duž bare i kanala koristile bi se kao javne zelene površine za razgledavanje i odmor posjetitelja. Osim toga kanali bi bili funkcionalni kao način prikupljanja oborinskih voda i njihova odvođenja u Kupu. U trenutnom projektu proširenja nije obuhvaćena zgrada recepcije, suvenirnice i sanitarija za posjetitelje, ali je u planu za buduće projekte.⁷¹

Jedan od projekata je promocija trške jalbe i čipkarstva. Jalba je naziv za kapu koju su nosile udane žene u selu Trgu i u selima uz Kupu između Ozlja i Karlovca. Jalba se izrađuje arhaičnom tehnikom na "lucnju" tj. okviru luku načinjenom od okuhane i savijene ljeskove grane utaknute u dašcicu.⁷² Posebna ornamentika i nazivi pojedinih ornamenata te upotreba šezdesetinskog sustava brojanja niti osnove, osobitosti su koje ukazuju na staroslavensko podrijetlo načina izrade jalbe.⁷³ Pletenjem samo prstima dobivaju se željeni motivi, a jednim

⁷¹ Idejno rješenje - Dvije zgrade kulturne namjene – zgrade (izložci) u zbirci tradicijskih zgrada (proširenje etno parka Ozalj), Atelier Rodak, Barilović, 2022.

⁷² TZ Kupa, <https://www.tzp-kupa.hr/turisticka-zajednica/trska-jalba/>, 19.08.2023.

⁷³ Ibid.

pletanjem istodobno se pletu dvije čipke.⁷⁴ Žene iz Trga nosile su jalbu na rogi (rogovima) – drvenim umecima na koje se stavljala jalba i sve skupa se pokrivalo maramom.⁷⁵

Slika 20. Tradicionalno oglavlje

Izvor: Trend TV, <https://trend.com.hr/2013/12/19/jalba-ostaje-zapisana-za-buducnost/>,
19.08.2023.

Tradicijsko umijeće pletenja jalbe ima svojstvo nematerijalnoj kulturnog dobra Republike Hrvatske. Od 22. travnja 2023. do 4. lipnja 2023. održana je 8. međunarodna izložba čipke u Ozlju. Godišnje izložbe organizira Zavičajni muzej Ozalj sa svrhom promocije jalbe kao nematerijalnog kulturnog dobra. Želi se potaknuti implementacija čipke u novim suvremenim proizvodima, bilo da se radi o suvenirima, odjeći, ukrasima, nakitu ili drugim vrstama te oblicima primjene.

Projekt koji će provoditi HEP je izgradnja tehno parka. Tehno park TVG (turbina, vratilo, generator) biti će izložbeni park odnosno mjesto za izlaganje dijelova tehnološke opreme hidroelektrane koja je kod rekonstrukcija izvađena i sačuvana. Izložbeni park bio bi mjesto za pokazivanje tehničkih dostignuća određenog vremena i edukaciju na otvorenom. Ideja je da

⁷⁴ TZ Kupa, <https://www.tzp-kupa.hr/turisticka-zajednica/trska-jalba/>, 19.08.2023.

⁷⁵ Ibid.

Tehno park bude smješten na zelenoj površini pored pogona hidroelektrane Ozalj I poznatije pod nazivom Munjara.

Slika 21. Hidroelektrana Ozalj

Izvor: TZ Kupa, <https://www.tzp-kupa.hr/turisticka-zajednica/he-munjara/>, 19.08.2023.

Prema karakteristikama izložaka i drugom materijalu koji se izlaže Tehno park TVG ulazi u kategoriju tzv. specijaliziranih muzeja. Originalna strojarska i elektrotehnička oprema hidroelektrane biti će izložena na dva nivoa međusobno povezana stubama. Na prvom nivou biti će izloženi generatori, a na drugom nivou turbine i vratila. Izložci će biti locirani tako da se svaki dio može zasebno razgledati. Osim toga želi se postići uklapanje površina za izlaganje u prirodni krajolik odnosno eksponati i površine na kojima su izloženi moraju biti primjereni i suptilni.

5. ZAKLJUČAK

Kulturna baština obuhvaća spomenike, skupine građevina i lokalitete, ali i usmenu tradiciju, izričaj i jezik, tradicijske obrte, umjetnost, znanja i mnogo drugo. Karlovac i Ozalj gradovi su duge povijesti i bogate kulturne baštine. Muzejska interpretacija način je očuvanja, ali i prezentacije kulturne baštine. Na području grada Karlovca djeluju Franjevački muzej, Muzej karlovačkog vatrogastva i Muzeji grada Karlovca. Muzeji grada Karlovca obuhvaćaju Gradski muzej Karlovac, Muzej Domovinskog rata Karlovac Turanj, Stari grad Dubovac i galeriju Vjekoslav Karas. Na području grada Ozlja djeluje Zavičajni muzej Ozalj. Kroz stalne postavne i povremene izložbe posjetiteljima muzeja predstavljaju se brojni izložci razvrstani po zbirkama ovisno u razdoblju nastanka, namjeni, vrsti i slično. U većini navedenih muzeja stalni postav koncipiran je na način da posjetitelje vodi od ranije povijesti prema suvremenom dobu, a nude se i usluge stručnog vodstva. Sve lokacije Muzeja grada Karlovca moguće je posjetiti kroz virtualne šetnje, a na web stranici Muzeja dostupne su i online zbirke muzejskih eksponata. To je odličan način interpretacije kulturne baštine i njenog približavanja što većem broju ljudi.

Trenutno je u tijeku cjelovita obnova Gradskog muzeja Karlovac nakon čega će biti postavljen novi stalni postav. Zavičajni muzej Ozalj radi na nekoliko projekata, uključujući izgradnju centra za posjetitelje Slava Raškaj i proširenje etno parka. Interpretacijski dio centra za posjetitelje Slava Raškaj obuhvaćati će dvoranu gdje će posjetitelji dobiti uvodne informacije kroz multimedijalnu prezentaciju o povijesti Ozlja i Slave Raškaj te dvoranu u kojoj će biti izložena djela Slave Raškaj. Etno park biti će proširen te osim što će u njega biti preseljene još dvije tradicijske drvene kuće biti će dodatno uređen. Plan je zgrade organizirati u tipološke cjeline te za svaku oblikovati okućnicu s pripadajućim oblikovnim elementima i izlošcima (kola, alat, ograda, staza, vegetacija i sl.) Sadržaji interpretacijskog centra i etno parka unaprijediti će turističku ponudu grada Ozlja i utjecati na duže zadržavanje i povećanje potrošnje posjetitelja na tom području.

Kulturna baština vrijedan je turistički resurs i često temeljni motiv dolaska turista u destinaciju. Turističkom valorizacijom kulturna baština se promovira, potiče se bolje upravljanje baštinom, povećava se turistička ponuda te se povećavaju prihodi od turizma u određenoj destinaciji.

POPIS LITERATURE

KNJIGE:

1. Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split, 2011.
2. Jelinčić, D. A., Abeceda kulturnog turizma, Meandarmedia, Zagreb, 2008.
3. Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica hrvatska, Karlovac, 1993.
4. Lajtner I., Utvrde i kurije karlovačke Županije, Karlovačka županija, Karlovac, 2017.
5. Mavar Z., Mutak K., Tusun M., Karlovačka županija : nepokretna kulturna dobra, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2001.
6. Pelc, M., Povijest umjetnosti u Hrvatskoj, Naklada Ljevak, Zagreb, 2012.
7. Slunjski R., Turistička valorizacija nepokretne materijalne kulturne baštine u Međimurju, Hrvatski geografski glasnik 80/2, 111–137, Zagreb, 2018.

INTERNET STRANICE:

1. Družba Braća Hrvatskog Zmaja, <https://dbhz.hr/najam-starog-grada-ozlja/>, 12.09.2023.
2. Franjevci Karlovac, <https://franjevci-karlovac.hr/o-nama/>, 30.07.2023.
3. Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34552>, 01.07.2023.
4. Ministarstvo kulture i medija, <https://min-kulture.gov.hr/>, 01.07.2023.
5. Muzeji grada Karlovca, <https://mgk.hr/>, 14.08.2023.
6. Muzejski dokumentacijski centar, <https://mdc.hr/hr/>, 02.08.2023.
7. Paviljon Katzler, <https://paviljon-katzler.hr/crkva-presvetog-trojstva-i-franjevacki-muzej/>, 30.07.2023.
8. TZ Kupa, <https://www.tzp-kupa.hr/turisticka-zajednica/trska-jalba/>, 19.08.2023.
9. Trend TV, <https://trend.com.hr/2023/04/28/u-ozlju-otvorena-8-medunarodna-izlozba-cipke/>, 19.08.2023.
10. Visit Karlovac, <https://visitkarlovac.hr/>, 23.07.2023.
11. Zavičajni muzej Ozalj, <https://ozalj.hr/grad/zavicajni-muzej/>, 01.08.2023.

OSTALO:

1. Idejno rješenje - Dvije zgrade kulturne namjene – zgrade (izložci) u zbirci tradicijskih zgrada (proširenje etno parka Ozalj), Atelier Rodak, Barilović, 2022.
2. Krovni interpretacijski plan “DODIR CIVILIZACIJA” s planom upravljanja, Karlovačka županija, 2020.
3. Glavni projekt - Centar za posjetitelje Ozalj – Slava Raškaj, BAŠTINA d.o.o, Zagreb, 2018.
4. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22 na snazi od 01.01.2023.), dostupno na:
<https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobar>

POPIS TABLICA

Tablica 1. Posjećenost MGK 2021.g.....	11
Tablica 2. Posjećenost MGK 2020.g.....	11
Tablica 3. Online posjećenost MGK 2021.....	12
Tablica 4. Online posjećenost MGK 2021. – društvene mreže i video kanali.....	12
Tablica 5. Posjećenost ZMO 2022.g.....	29
Tablica 6. Posjećenost ZMO 2021.g.....	29
Tablica 7. Online posjećenost ZMO 2022. – društvene mreže i video kanali.....	30
Tablica 8. Online posjećenost ZMO 2021. – društvene mreže i video kanali.....	30

POPIS SLIKA

Slika 1. Muzeji grada Karlovca – logo.....	9
Slika 2. Govori karlovačkog područja – karta.....	14
Slika 3. Zgrada Gradskog muzeja Karlovac.....	14
Slika 4. Izložbena vitrina.....	15
Slika 5. Muzej Domovinskog rata Turanj.....	16
Slika 6. Vanjski prostor muzejskog kompleksa.....	17
Slika 7. Romanika.....	20
Slika 8. Gotika.....	20
Slika 9. Renesansa.....	21
Slika 10. Barok.....	22
Slika 11. Franjevački muzej.....	24
Slika 12. Muzej karlovačkog vatrogastva.....	25
Slika 13. Stari grad Ozalj.....	26
Slika 14. Unutrašnjost muzeja.....	27
Slika 15. Etno park Ozalj.....	28
Slika 16. Interpretacijski centar – ulaz.....	32
Slika 17. Interpretacijski centar – stražnja strana.....	33
Slika 18. Interpretacijski centar – kompleks.....	33
Slika 19. Kuća na izvornoj lokaciji u Velikom Erjavcu.....	34
Slika 20. Tradicionalno oghlavlje.....	36
Slika 21. Hidroelektrana Ozalj.....	37